

ارزیابی عملکرد تولید و برخی از ویژگی‌های کیفی تخم‌مرغ در اواخر دوره تولید مرغ تخم‌گذار با اعمال برخی از راه‌کارهای پیش و ضد التهابی

علی هاتفی^۱، احمد زارع شحنه^۲، زربخت انصاری پیرسرائی^۳ و علی محمد علیزاده^۴

۱- دانشجوی دکتری تخصصی فیزیولوژی دام، گروه علوم دامی، دانشگاه تهران
۲- استاد، گروه علوم دامی، دانشگاه تهران (نویسنده مسوول: azareh@ut.ac.ir)
۳- دانشیار، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی ساری
۴- استادیار، انستیتو کانسر بیمارستان امام خمینی، دانشگاه علوم پزشکی تهران
تاریخ دریافت: ۹۸/۳/۱۲ تاریخ پذیرش: ۹۸/۷/۱۶
صفحه: ۷۵ تا ۸۳

چکیده

از آن جایی که پدیده التهاب به عنوان یکی از چالش‌های مهم در بخش‌های مختلف صنعت دامپروری عنوان می‌شود، بنابراین این پژوهش به منظور ارزیابی راهکار التهابی ترکیبی و استفاده همزمان داروهای بتا-۲ آگونیست و گلوکوکورتیکوئید روی برخی از ویژگی‌های تولیدی در مرغ تخم‌گذار در اواخر دوره تولید و ویژگی‌های کیفی تخم‌مرغ صورت پذیرفت. پژوهش در قالب طرح کاملاً تصادفی، در یک دوره حدود ۴ هفته‌ای، با استفاده از ۱۱۲ قطعه مرغ تخم‌گذار سویه‌های لاین W-36 (مسن تر از ۹۰ هفته) صورت پذیرفت. پرنده‌ها به طور تصادفی به هفت تیمار (شامل یک سطح از دارویی با خاصیت بتا-۲ آگونیستی، یک سطح از دارویی با خاصیت گلوکوکورتیکوئیدی، سه سطح ترکیبی این داروها، یک سطح مهارکننده بتا و تیمار شاهد) با ۴ تکرار در هر تیمار و ۴ پرنده در هر تکرار تقسیم شدند. نتایج نشان داد که درصد تخم‌گذاری و مصرف خوراک در تیمارهای بتا آگونیست و مهارکننده بتا افزایش ($p < 0.05$) و در تیمار گلوکوکورتیکوئید و تیمارهای ترکیبی کاهش ($p < 0.05$) معنی‌دار نشان می‌دهد. همچنین در تیمار بتا-۲ آگونیستی وزن زنده بدن و وزن تخم‌مرغ‌ها به طور معنی‌داری افزایش و بازده مصرف خوراک بهبود نشان داد ($p < 0.05$)؛ در مقابل این فراسنجه‌ها در تیمار حاوی داروی گلوکوکورتیکوئیدی و تیمارهای ترکیبی به طور معنی‌داری کاهش نشان داد ($p < 0.05$). با این حال، ضخامت پوسته در برخی از تیمارهای ترکیبی افزایش معنی‌داری ($p < 0.05$) پیدا کرد. از این رو می‌توان به این نتیجه رسید که داروی بتا آگونیستی به عنوان یک محرک التهاب (در برخی از بافت‌ها مثل تخمدان) در شاخص‌های تولیدی تأثیر مثبتی داشت، در حالی که شاخص‌های کیفی تخم‌مرغ در تیمار گلوکوکورتیکوئیدی و تیمارهای ترکیبی که به عنوان محرک‌های ضد التهاب در بدن عمل می‌کنند، از عملکرد بهتری برخوردار بودند.

واژه‌های کلیدی: التهاب، بتا-۲ آگونیست، درصد تخم‌گذاری، گلوکوکورتیکوئید، ضخامت پوسته، مرغ تخم‌گذار، مصرف خوراک

مقدمه

فراوانی تومورهای تخمدانی در حفره شکمی، و تغییر در عملکرد تخمدان و لوله رحمی در مرغ‌های تخم‌گذار پر تولید هستیم تا آنجایی که به همین واسطه تقریباً در هفته‌های ۶۰ تولیدی بازده تولید تخم‌مرغ در مرغ‌های اصلاح نژاد شده کاهش می‌یابد (۱۴،۲۱،۲۴). علاوه بر این، افزایش التهاب در لوله رحمی سبب کاهش سفیده تولیدی در این بخش می‌شود که متعاقباً سبب کاهش کیفیت تخم‌مرغ تولیدی در این گونه از مرغان تخم‌گذار می‌شود. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که بروز و گسترش التهاب تا چه حد می‌تواند سبب کاهش کمیت و کیفیت تخم‌مرغ در مرغان تخم‌گذار پرتولید شود (۵،۳۵،۳۷). از مطالب بیان شده این نتیجه حاصل می‌شود که می‌توان از طریق کنترل التهاب (که سبب تحریک برخی از مسیرهای التهابی موثر در تخم‌ریزی می‌شود) بازده تولیدی در مرغ‌های تخم‌گذار را بهبود بخشید. در طی سال‌های اخیر راهکارهای مختلفی به منظور مهار اثرات التهاب در مرغ تخم‌گذار مورد ارزیابی قرار گرفته است که از این میان می‌توان به استفاده از منابع چربی امگا-۳ مثل روغن ماهی و بذر کتان، داروهای ضد التهاب غیر استروئیدی مثل آسپرین، ویتامین E و سلنیوم اشاره کرد (۴۴،۱۰،۴۱). با وجود این، استفاده از راهکارهای بیان شده به دلیل زمان‌بر بودن و یا ایجاد اثرات جانبی اغلب نتوانسته‌اند آن‌گونه که باید نظر

در زمان حاضر جهان با افزایش سرعت رشد جمعیت انسانی رو به رو است. نیاز برای تامین احتیاجات غذایی جمعیت‌های انسانی در حال رشد، پژوهش‌گران را بر آن ساخت تا به فکر تمهیداتی برای تامین نیاز غذایی جوامع بشری امروزین باشند. از این میان، استفاده از فن‌آوری‌های ژنتیکی و بهبود نژادی سهم به‌سزایی در افزایش بازده تولید به‌ویژه در صنعت دامپروری ایفا کرده است؛ به طوری که شاهد بهبود ژنتیکی در تولید شیر گاو و تخم مرغ بوده‌ایم. با این وجود، این بهبود ژنتیکی نتوانست مانع از بروز اثرات جانبی فیزیولوژیک در حیوانات اهلی شود؛ به طوری که به عنوان مثال در نشخوارکنندگان پرتولید مثل گاو شیری اصیل، به واسطه تشدید موازنه منفی انرژی سبب بروز بیماری‌های متابولیک و میکروبی می‌شود و در نتیجه کاهش مصرف خوراک، افزایش نیاز به انرژی، و کاهش تولید شیر سبب کاهش بازده تولید مثلی دام را به دنبال دارد (۶،۱۲). از سوی دیگر امروزه شاهد بروز افزایش نرخ التهاب در دستگاه تولیدمثل پرندگان ماده اهلی اصلاح‌نژاد شده در مقایسه با پرندگان بومی هستیم. بخش بزرگی از این التهاب، ناشی از افزایش نرخ تخم‌ریزی و تخم‌گذاری به واسطه بهبود بازده تولیدی تخم‌مرغ است؛ به طوری که به وضوح شاهد بروز عوارض التهابی از قبیل

قرص‌های انسانی از شرکت داروسازی مهر تهیه و جهت تهیه پیش مخلوط با گلوتن ذرت آماده‌سازی شدند. میانگین وزن مرغ‌های انتخاب شده ۱۴۴۰ گرم و میانگین تولید تخم مرغ در گله مورد انتخاب حدود ۶۱ درصد و حداکثر و حداقل آن ۶۸ و ۵۸ درصد در ۴ هفته منتهی به روز انتخاب بود. تمامی این خوراک مورد استفاده از بر اساس جیره تهیه شده برای گله تجاری ایستگاه تهیه شد و در طول این مدت ۴ هفته به صورت آزاد (ad libitum) در اختیار گله قرار می‌گرفت (جدول ۱). طی این دوره، به جهت و محاسبه فراسجه‌هایی چون درصد تخم‌گذاری بر اساس شاخص روزمرغ^۲، میانگین وزن تخم مرغ تولیدی، میانگین خوراک مصرفی روزانه و ضریب تبدیل غذایی، تمامی تخم‌های تولید شده شمارش و هر یک با ترازوی با دقت ۰/۰۱ گرم توزین شدند و پس ماند خوراک نیز به طور هفتگی اندازه‌گیری شد و بر اساس روابط رایج (۳۶) شاخص‌هایی چون درصد تخم‌گذاری، میانگین وزن تخم مرغ، میانگین وزن تخم مرغ ضریب تبدیل غذایی محاسبه شدند. همچنین به منظور اندازه‌گیری شاخص‌هایی چون نسبت وزن پوسته به وزن تخم مرغ، ضخامت پوسته تخم مرغ، وزن مخصوص تخم مرغ، واحدها، شاخص زرده (بر اساس روابط رایج (۳۶))، به طور هفتگی جمع‌آوری تخم مرغ به صورت تصادفی انجام شد. برای اندازه‌گیری وزن و ضخامت پوسته، تخم مرغ‌ها به دقت شکسته شده و پوسته‌ها به خوبی شسته و به مدت ۴۸ ساعت در داخل آون با دمای ۶۵ درجه قرار داده شد. پس از سرد شدن پوسته‌ها وزن آنها با ترازوی با دقت ۰/۰۱ گرم به دست آمد و برای اندازه‌گیری ضخامت پوسته از سه قسمت پوسته تخم مرغ بوسیله دستگاه کولیس مخصوص با دقت ۰/۰۰۱ میلی‌متر ضخامت پوسته اندازه‌گیری شد. میانگین این مقادیر محاسبه و به عنوان ضخامت پوسته ثبت شد. جهت تعیین کیفیت سفیده تخم مرغ، هر روز دو عدد تخم مرغ وزن و شکسته شد و با استفاده از ارتفاع سنج، ارتفاع سفیده غلیظ اندازه‌گیری و طبق رابطه واحدها محاسبه شد (۳۶).

این آزمایش در قالب طرح کاملاً تصادفی اجرا شد. داده‌ها با نرم‌افزار آماری SAS مورد تجزیه و تحلیل آماری قرار گرفتند و میانگین‌ها توسط روش دانکن با یکدیگر مقایسه شدند. مدل آماری این طرح به صورت زیر بود:

$$Y_{ij} = \mu + T_j + \varepsilon_{ij}$$

در این فرمول، Y_{ij} : نشان‌دهنده‌ی مقدار مشاهده‌ی هر تیمار، μ : میانگین کل مشاهدات، T_j : اثر تیمارهای آزمایشی (۷-۱) و ε_{ij} و i, j : خطای کل آزمایش می‌باشد.

تولیدکننده تخم مرغ جهت فائق آمدن بر چالش التهاب در گله‌های تولیدی خود را جلب نمایند. لذا پژوهشگران به دنبال ابداع روش‌های ضد التهابی موثرتر و با زمان تاثیر سریع‌تری در پرند برآمدند. در سال‌های اخیر، در شاخه‌های مختلف علوم پزشکی جهت مهار اثرات التهابی برخی از بیماری‌ها مثل بیماری‌های تنفسی و همچنین برخی از سرطان‌ها از راهکار استفاده همزمان از داروهای بتا-۲ آدرنرژیک آگونیست و داروهای گلوکوکورتیکوئیدی استفاده می‌کنند که سبب کاهش التهاب در بیماری‌های ذکر شده (به عنوان یکی از عوامل مهم در بروز و تشدید سرطان) می‌شوند (۹،۱۷). بنابراین، یافته‌های ضد التهابی نوین پژوهشگران علوم پزشکی را می‌توان در شاخه دامپروی جهت کاهش اثرات التهابی در مرغ تخم‌گذار پرتولید به کار بست. ممکن است مکمل‌سازی همزمان داروهای بتا-۲ آدرنرژیک آگونیست و گلوکوکورتیکوئید در مرغ تخم‌گذار واقع در اواخر دوره تولید (بعد هفته ۶۰)، که به واسطه بروز التهاب احتمالی در تخمدان و لوله رحمی خود دچار کاهش در کمیت و کیفیت تخم مرغ تولیدی شده است، بتواند با کاهش سیر نزولی تولید تخم مرغ و جلوگیری از کاهش کیفیت سفیده تولید شده در لوله رحمی، سبب افزایش طول دوره تولید گله‌های تخم‌گذار شود.

مواد و روش‌ها

پژوهش در بهمن و اسفند ماه ۱۳۹۶ در محل آشیانه مرغ تخم‌گذار ایستگاه آموزشی- تحقیقاتی گروه علوم دامی پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران روی مرغ‌های تخم‌گذار سویه تجاری W-۳۶W لاین انجام شد. انتخاب پرندها از میان گله تجاری مرغ تخم‌گذار این ایستگاه صورت پذیرفت. این پژوهش بر اساس یک طرح کاملاً تصادفی، در یک دوره حدود چهار هفته‌ای، با استفاده از ۱۱۲ قطعه مرغ تخم‌گذار (مسن تر از ۹۰ هفته) شامل ۷ تیمار ۴ تکرار و هر تکرار شامل ۴ پرند استفاده شد (۸ قفس به ازای هر تیمار، هر قفس ۲ قطعه مرغ و ارتفاع آن تا سطح سالن حدود ۱۲۰ سانتی‌متر). این هفت گروه شامل شاهد، گروه بتا-۲ آگونیست سالمترول با یک سطح ۱ میلی‌گرم، یک تیمار تحت تاثیر یک سطح مهارکننده بتا مهارکننده پروپانولول (۲ میلی‌گرم)، یک تیمار تحت تاثیر یک سطح گلوکوکورتیکو استروئید فلوتیکازون (۲ میلی‌گرم) و سه تیمار تحت تاثیر سه سطح استفاده همزمان فلوتیکازون و سالمترول (۲: ۰/۵-۲: ۱ و ۲: ۲ میلی‌گرم وزن زنده در روز فلوتیکازون/ سالمترول) بودند. سالمترول و فلوتیکازون با خلوص بالای ۹۸ درصد از شرکت داروسازی جابربن حیان و پروپانولول به صورت

جدول ۱- ترکیب مواد خوراکی و مواد مغذی جیره پایه

Table 1. Ingredient (%) and nutrient composition of the basal diet

اقدام خوراکی	(%)
ذرت	۶۱
کنجاله سویا	۲۳/۴۵
جوش شیرین	۰/۰۵
دی کلسیم فسفات	۱/۵۳
چربی	۲/۸۱
نمک	۰/۰۷
کربنات کلسیم	۱۰/۴۷
ویتامین و مواد معدنی	۰/۵
دی-آل متیونین	۰/۱۳
انرژی و مواد مغذی تأمین شده	۲۷۸۰
انرژی قابل سوخت و ساز (کیلوکالری / کیلوگرم)	۱۵/۳۹
پروتئین خام (%)	۴/۶۲
کلسیم (%)	۰/۴
فسفر در دسترس (%)	

نتایج و بحث

a, b و c به ترتیب نشان دهنده معنی‌داری هر یک از تیمارها نسبت به تیمارهای شاهد، بتا-۲ آگونیست (BAA) و گلوکورتیکوئید (GC) می‌باشند.

نتایج حاصل از فراسنجه‌های تولیدی و همچنین برخی از صفات کیفی تخم‌مرغ در پژوهش در جدول ۲ و میزان درصد تخم‌گذاری طی ۲۶ روز در نگاره ۱ بیان شده‌اند. در این جدول

جدول ۲- تاثیر مکمل‌سازی جداگانه و ترکیبی بتا-۲ آگونیست و گلوکورتیکوئید بر برخی از ویژگی‌های تولیدی و کیفی تخم‌مرغ
Table 2. The effect of separated and combined β 2-agonist and glucocorticoid supplementation on some of the feedlot and egg qualitative characteristics

P value	SEM	مهارکننده بتا	β AA3+GC	β AA2+GC	β AA1+GC	GC	β AA	شاهد	
۰/۰۵<	۲۱/۴۹	$\pm 1492/31$ ۹۹/۵۳	b ۳۸/۳۸ \pm ۱۳۰/۸۵	a,b ۱۳۰/۲/۱۸ ۸۹/۸۲ \pm	b $\pm 1225/62$ ۱۱۹/۸۷	a $\pm 1265/112$ ۸۹/۶۸	$72/79 \pm 151/15$	$72.84 \pm 1425/75$	وزن زنده
۰/۰۵<	۲۲/۷۴	$91/4 \pm 2787/07$	a ۸۱/۵۴ \pm ۳۴۱۶/۳۱	a, b ۱۰۶ \pm ۲۴۹۰/۳۹	a, b, c ۱۰۰/۱۳۸ \pm ۲۳۴۷/۹۶	a ۹۰/۲۳ \pm ۲۵۸۹/۴۴	a $\pm 2886/94$ ۴۶/۱۴	$\pm 2726/09$ ۱۲۰/۳۹	مصرف خوراک (در کل دوره ۲۶ روزه)
۰/۰۵<	۲/۹	$9/97 \pm 67/3$	a, b ۸/۶۸ \pm ۳۶/۲۹	a, b ۱۰/۴۷ \pm ۳۱	a, b ۱۰۰/۰۲ \pm ۳۲/۲۱	a ۱۰/۲۷ \pm ۳۳/۸۹	a ۸/۸۹ \pm ۷۲/۱۵	$8/93 \pm 61/05$	درصد تخم‌گذاری
۰/۰۵<	۰/۱۳	$0/17 \pm 2/38$	a, b, c ۰/۵۱ \pm ۴/۱۲	a, b, c ۰/۹ \pm ۵/۳۵	a, b ۱/۸۱ \pm ۵/۹۷	a ۱/۲۷ \pm ۶/۰۶	a ۰/۲۲ \pm ۲/۵۱	$0/26 \pm 2/54$	ضریب تبدیل خوراک
۰/۰۵<	۱/۱۶	$2/88 \pm 61/13$	a, c ۶/۱۲ \pm ۶۲/۹۲	a, c ۲/۷۹ \pm ۶۰/۷۱	a, c ۴/۶ \pm ۶۲/۲۶	a ۴/۹ \pm ۵۶/۵۷	a ۵/۰۵ \pm ۶۲/۶۲	$9/21 \pm 57/52$	وزن تخم‌مرغ
۰/۰۵<	۲/۴۱	$3/85 \pm 91$	a ۵/۲۵ \pm ۸۵/۶۴	a, b, c ۶/۱۷ \pm ۸۱/۳۲	a, b, c ۶/۴۶ \pm ۸۵/۹۴	a ۴/۹ \pm ۸۱/۸	a ۵/۱۴ \pm ۸۷/۶۸	$9/53 \pm 83/518$	واحد هاو
۰/۰۵<	۰/۴	$0/83 \pm 8/48$	a ۱/۰۳ \pm ۷/۵۹	a, b, c ۰/۹ \pm ۶/۸۸	a, b, c ۱/۰۷ \pm ۷/۶۶	a ۰/۷۴ \pm ۶/۸	a ۰/۸۷ \pm ۸/۰۴	$1/5 \pm 7/42$	ارتفاع سفیده
۰/۰۵<	۰/۰۰۶۷	$0/01 \pm 0/267$	a, c ۰/۰۱۳۴ \pm ۰/۳۰۲	a, b, c ۰/۰۲۱ \pm ۰/۳۱۸	b ۰/۰۱۲ \pm ۰/۲۶۱	a ۰/۰۲ \pm ۰/۲۵۲	a ۰/۰۱۷ \pm ۰/۲۸۳	$0/06 \pm 0/266$	ضخامت پوسته
۰/۰۵<	۰/۲۰۸	$0/38 \pm 8/64$	a, b ۰/۴۵ \pm ۹/۰۸	a, b, c ۰/۷۳ \pm ۹/۳۹	a, b, c ۰/۵۹۸ \pm ۸/۳۸	a ۰/۶۶ \pm ۸/۵۶	a ۰/۵۸۵ \pm ۸/۴۳	$0/192 \pm 8/21$	نسبت وزن پوسته به وزن تخم‌مرغ
۰/۰۵<	۰/۰۰۲۶۴	$0/021 \pm 1/0789$	a ۰/۰۰۶۴ \pm ۱/۰۷۸۶	b ۰/۰۰۷۶ \pm ۱/۰۸۲۳	a, b, c ۰/۰۰۳۵ \pm ۱/۰۷۵	a ۰/۰۰۹۴ \pm ۱/۰۷۸۵	a ۰/۰۱۶ \pm ۱/۰۷۲۱	$0/001 \pm 1/0765$	وزن مخصوص تخم‌مرغ
۰/۰۵<	۱/۰۶	$3/62 \pm 42/91$	a ۳/۰۲ \pm ۴۱/۹۴	b ۲/۲۱ \pm ۳۹/۶۳	a, b, c ۱/۷۴ \pm ۴۳/۰۷	a ۱/۶۱ \pm ۴۲/۴۴	a ۳/۱۷ \pm ۴۴/۸۴	$3/29 \pm 43/01$	شاخص زرده
>۰/۰۵	۰/۳۲	$0/86 \pm 18/95$	a ۰/۸۹ \pm ۱۷/۹۸	a, b, c ۰/۶۴ \pm ۱۷/۹	a, b, c ۰/۷۳ \pm ۱۸/۳۷	a ۰/۶۴ \pm ۱۸/۱۶	a ۰/۵۸ \pm ۱۸/۹۶	$1/28 \pm 18/38$	ارتفاع زرده

که با غلظت طبیعی، برای درمان جنبه‌های التهابی بیماری‌های تنفسی انسان مورد استفاده قرار می‌گیرند (۳۱،۲۲). با این حال، به دلیل اینکه مقدار مورد استفاده بتا-۲ آگونیسست در این مطالعه بسیار بیشتر از حالت عادی استفاده از این داروها روی مرغ تخم‌گذار بود، سبب فعال شدن مسیرهای پیش التهابی مثل مسیر RAS- MAPK و PKC- Ca²⁺ می‌شود و زمینه را برای مسیرها و واسطه‌های پیش التهابی و مهیا می‌کند و در نهایت سبب افزایش نرخ تخم‌ریزی می‌شود (۴۵،۳۲،۲۷،۴). علاوه بر این، به دلیل اینکه بتا آگونیسست‌ها سبب افزایش رگ‌زایی به واسطه افزایش پروتئین رگ‌ساز VEGF و همچنین به دلیل گشاد شدن ماهیچه صاف سرخرگ‌ها سبب افزایش خون‌رسانی به تخمدان و در فراهم شدن بهتر احتیاجات غذایی و هورمونی لازم برای رشد، غالبیت و تخم‌ریزی فولیکول‌ها می‌شود. در همین رابطه، پژوهشگرانی چون Madden و Ezeamuzie نشان دادند که استفاده از داروهای محرک گیرنده‌های آدرنژیکی بتا-۲ می‌تواند افزایش VEGF و قطر رگ‌های شریانی به واسطه شل شدن ماهیچه‌های صاف آن شود (۳۰،۱۳).

بر اساس جدول ۲ مشاهده می‌شود که به مانند تفاوت‌های گسترده درصد تخم‌گذاری در بین گروه‌های دارویی، شاهد بروز این تفاوت‌ها در فراسنجه مصرف خوراک نیز هستیم. به طوری که این فراسنجه در تیمارهای گلوکورتیکوئید و گلوکورتیکوئید به همراه بتا آگونیسست نسبت به گروه شاهد ($p < 0.05$) و همچنین گروه داروهای ترکیبی نسبت به گروه‌های داروهای گلوکورتیکوئیدی و بتا آگونیسستی کاهش معنی‌داری را نشان دادند ($p < 0.05$). در مورد افزایش مصرف مشاهده شده در تیمار بتا آگونیسست به نسبت شاهد، نویسندگان این پژوهش بر این باورند که به دلیل افزایش بازده تولید در نرخ تخم‌گذاری و همچنین افزایش نامحسوس در وزن پرنده‌های تحت تیمار این دارو، سبب آن شد تا از حیوان به احتیاجات خوراکی افزایش پیدا کند در پی آن شاهد افزایش مصرف خوراک در این پرندگان می‌باشیم. با این حال مقایسه این نتیجه با سایر پژوهش‌های به دست آمده قابل تامل است. به طوری که انصاری و همکاران با وجود اینکه عدم معنی‌داری در میزان مصرف خوراک در سطوح مختلف مصرف شده سیماترول را گزارش دادند (۲)، با این حال در برخی از سطوح این بتا آگونیسست افزایش مصرف خوراک را نشان دادند. این در حالی است که برخی دیگر از پژوهشگران به روشنی از کاهش مصرف خوراک در تیمارهای بتا آگونیسستی چه در پرندگان و یا سایر دام‌های اهلی گزارش دادند (۱۹). از سوی دیگر، استفاده از گلوکورتیکوئید و ترکیب این دارو و بتا آگونیسست‌ها توانست به طور معنی‌داری ($p < 0.05$) سبب کاهش مصرف خوراک در پرندگان تحت تیمار شود که این روند در تیمارهای ترکیبی به نسبت گروه‌های شاهد، بتا آگونیسست و گلوکورتیکوئید از روند کاهشی بیشتری برخوردار بود. به مانند این نتیجه، سایر پژوهش‌ها نیز نشان داده بودند که استفاده از گلوکورتیکوئیدها می‌تواند سبب کاهش مصرف خوراک شود (۲۵). با این حال El-lethy و همکاران نشان دادند که استفاده از

همان‌طور که مشاهده می‌شود استفاده از این داروها و راهبرد ترکیبی آنها نتایج قابل ملاحظه‌ای را از خود به جا گذاشتند که این اثر در مورد صفات تولیدی نمود بیشتری را نشان می‌دهد؛ به طوری که شاهد کاهش معنی‌دار درصد تخم‌گذاری در تیمار شده با گلوکورتیکوئید ($p < 0.05$) و همچنین گروه‌های داروهای ترکیبی ($p < 0.05$) هستیم. با این حال در گروه‌های تیمار شده با بتا آگونیسست و بتا بلوکر به طور معنی‌داری ($p < 0.05$) درصد تخم‌گذاری افزایش یافت. پژوهشگران اعتقاد دارند که مکمل‌سازی گلوکورتیکوئیدها به واسطه چندین مسیر می‌تواند روی نرخ تخم‌ریزی تاثیر به‌سزایی داشته باشد. نخست باید دانست که تخم‌ریزی به‌طور عمده فعالیت‌های التهابی است، به طوری که در این پدیده شاهد افزایش مسیرهای پیش التهابی چون IGF-1PI3K- MAPK/ERK1/2، ROS- MAPK، PKC-Ca²⁺، cAMP-RAS-MAPK، JAK-MAPK /P4-STAT3 و PKA CREB-EGFR-MAPK و واسطه‌های پیش التهابی مثل ایکوزونوئیدها مثل پروستوگلاندین E₂ (PGE₂)، اینترلوکین‌های ۱، ۶، ۸ و ۱۲، عامل نکروز کننده تومور (TNF- α)، شیموکین‌ها (خانواده‌ای از سیتوکین‌های با اندازه کوچک)، پروتئین‌های دستگاه ایمنی مثل CD۳۴، ۳۶، ۵۲ و افزایش تولید برخی از هورمون‌ها مثل استرادیول هستیم (۴۲،۳۴،۲۶،۲۵،۲۰،۷). بنابراین استفاده از روش‌ها و داروهای ضد التهابی می‌تواند سبب مهار این مسیرها و واسطه‌های ضد التهابی و متعاقب آن تخم‌ریزی و تخم‌گذاری شوند. دوم، بر اساس این واقعیت که استفاده از گلوکورتیکوئیدها می‌تواند سبب مهار محور هورمونی تولیدمثلی در ماکیان مولد شود. به طوری که ثابت شده است که این گروه از داروها از راه مهار ترشح GnRH سبب کاهش تولید LH و FSH می‌شود که دو هورمون یاد شده نقش بارزی در رشد، غالبیت و تخم‌ریزی ایفا می‌کنند (۴۶،۴۳،۲۵). سوم، ثابت شده است که گلوکورتیکوئیدها از طریق دخالت در انتقال پیش‌سازهای زرده، می‌توانند در رشد و تخم‌ریزی فولیکول اثر قابل توجهی را داشته باشند (۴۶،۳۷،۲۵)، به طوری که Wang و همکاران به این نتیجه رسیدند که استفاده از این داروها از طریق مهار بیان ژن apolipoprotein B و apolipoprotein VLDL-II سبب کاهش تولید VLDL در جگر مرغ تخم‌گذار می‌شود که VLDL به‌عنوان پیش‌ساز زرده نقش مهمی در رشد و فولیکول غالب دارد از سوی دیگر همین پژوهشگر نشان داد که افزایش غلظت گلوکورتیکوئید می‌تواند از راه افزایش بیان occludin و claudin1 می‌شود که به‌عنوان سد در سلول‌های گرانولوزا عمل کرده و سبب کاهش جذب زرده به فولیکول می‌شود (۴۶). همچنین شاهد افزایش معنی‌داری ($p < 0.05$) در نرخ تخم‌گذاری در مرغ‌های تحت تیمار بتا آگونیسست و مهارکننده بتا پروپانولول هستیم. به‌طور کلی، مسیر فعال شده در اثر فعالیت گیرنده بتا-۲ در غلظت طبیعی آگونیسست خود شامل آدنیل سیکلاز - CREB - Pka - cAMP می‌باشد که به‌طور ذاتی به‌عنوان یک مسیر ضد التهابی به‌شمار می‌آید و باید به مانند گلوکورتیکوئیدها سبب کاهش نرخ تخم‌گذاری شود. به طوری

خاصیت ضد التهابی خود سبب افزایش ضخامت پوسته شود، اما این نکته قابل توجه است که در این پژوهش سطح بالایی از این دارو مورد استفاده قرار گرفته است که سبب افزایش رقابت گیرنده درون سلولی بتا با نوع آلفا خود می‌شود و زمینه را برای ایجاد محیط ضد التهابی فراهم می‌کند، به طوری که نتایج به دست آمده در مورد تیمار گلوکوکورتیکوئید متناقض با اغلب پژوهش‌های قبلی را نشان داد که از سطح به مراتب کمتری از گلوکوکورتیکوئید استفاده کرده بودند (۲۵،۲۳). با این حال، شاهد این ادعای نویسندگان هستیم که در تیمارهای ترکیبی ضخامت پوسته به طور معنی‌داری به نسبت هر دو داروی مورد نظر افزایش نشان می‌دهند. علاوه بر این تقریباً شاهد چنین تغییراتی در هنگام محاسبه نسبت وزن پوسته به وزن تخم‌مرغ هستیم ($p < 0.05$). استفاده از این راه‌کار ضد التهابی برای نخستین بار در پرورش ماکیان مورد مطالعه قرار گرفته است و گزارشی مبنی بر تاثیر چنین تیمارهای ترکیبی نه تنها بر ویژگی‌های تولیدی، بلکه بر کیفیت تخم‌مرغ تولیدی نیز منتشر نشده است؛ با این حال چندین پژوهش نشان داده‌اند که استفاده از سطوح فیزیولوژیک گلوکوکورتیکوئیدها می‌تواند سبب افزایش ضخامت پوسته در پرندگان تحت تیمار شود (۲۵،۲۳).

بر اساس جدول ۲، مشاهده می‌شود که به نسبت تیمار شاهد، وزن تخم‌مرغ در تیمار بتا‌آگونیست و برخی از تیمارهای ترکیبی افزایش ($p < 0.05$) پیدا کردند (۲۷) و همچنین سبب افزایش ($p < 0.05$) وزن تخم‌مرغ در این تیمارهای ترکیبی نسبت به تیمار گلوکوکورتیکوئیدی می‌شود. همانطور که در بخش بالا اشاره شد، اگرچه پژوهشی در ارتباط با تیمارهای ترکیبی و خصوصیات کیفی تخم‌مرغ وجود ندارد، با این حال پژوهشگرانی چون Liu و Wang و Ahmed و گزارش کردند که استفاده از گلوکوکورتیکوئیدها سبب کاهش وزن تخم‌مرغ می‌شود (۴۶،۲۸،۲۵،۱). با این حال به مانند عدم معنی‌داری مشاهده شده در این پژوهش، پژوهشگرانی چون Kim چنین نتیجه‌ای را اعلام کردند (۲۳). در این خصوص Salvante and Williams پیشنهاد کردند که تغییرات مشاهده شده در وزن تخم‌مرغ مستقل از تاثیر گلوکوکورتیکوئید بر نرخ تخم‌گذاری است (۳۸). با این حال نویسندگان بر این باورند که افزایش وزن تخم‌مرغ مشاهده شده در تیمار ترکیبی احتمالاً می‌تواند ناشی از تقویت آثار بتا آگونیستی در تیمارهای ترکیبی باشد که سبب افزایش وزن تخم‌مرغ شده است.

در مورد سایر فراسنجه‌های کیفی شامل شاخص‌ها، شاخص زرده و وزن مخصوص تخم‌مرغ تنها شاهد تغییراتی معنی‌دار در برخی از تیمارهای ترکیبی و تیمار مهارکننده بتا بودیم. مهمترین اثرات معنی‌دار مکمل‌سازی مهارکننده بتا پروپانولول در این پژوهش را می‌توان به افزایش معنی‌دار ($p < 0.05$) در دو شاخص تولیدی درصد تخم‌گذاری و مصرف خوراک دانست و همچنین چنین افزایشی را در شاخص کیفی واحدها و عنوان کرد. در نزدیک‌ترین پژوهش‌ها، MacLeod و Watson و باغبانزاده نشان دادند که استفاد از پروپانولول سبب افزایش مصرف و بهبود آن در شرایط تنش می‌شود (۲۹،۳). این درحالی است که Liu kao عدم تاثیر این دارو را

گلوکوکورتیکوئیدها می‌تواند سبب افزایش مصرف خوراک شود که این تفاوت می‌تواند به دلیل سطح داروی مورد استفاده و حتی تفاوت در ارزش خوراکی باشد (۱۱). از مهمترین دلایل این کاهش مصرف خوراک را می‌توان به نقش متابولیکی گلوکوکورتیکوئیدها بیان کرد به طوری که این ترکیبات هورمونی می‌توانند از راه افزایش مسیره‌های متابولیک سبب افزایش متابولیت‌های خونی نظیر گلوکز، تری‌گلیسرید و کلسترول و کاهش هورمون‌هایی مثل انسولین می‌شود (۸) که این حالت عکس داروهای بتا‌آگونیستی عمل می‌کند (۱۹،۱۸) می‌شود که زمینه را برای کاهش مصرف خوراک فراهم می‌کند. همچنین نویسندگان اعتقاد دارند که تشدید روند کاهش در تیمارهای داروهای ترکیبی (حتی به طور معنی‌دار کمتر از تیمار گلوکوکورتیکوئید) احتمالاً به دلیل ویژگی سینرژیستی دو دارو و افزایش بروز ویژگی‌های وابسته به گلوکوکورتیکوئیدی می‌باشد. تغییرات گسترده در میزان تخم‌گذاری و مصرف خوراک به‌ویژه در بین تیمارهای گلوکوکورتیکوئیدی و تیمارهای ترکیبی سبب تغییرات معنی‌دار بازده مصرف خوراک شده است. به طوری که سبب افزایش معنی‌دار ($p < 0.05$) این فراسنجه در تیمارهای بیان شده نسبت به شاهد و همچنین افزایش معنی‌دار ($p < 0.05$) این بازده در تیمارهای ترکیبی نسبت به تیمارهای بتا آگونیستی و گلوکوکورتیکوئیدی شدند.

وزن زنده در این پژوهش نیز تحت تاثیر تیمارهای مورد نظر قرار گرفت؛ به طوری که به نسبت تیمار شاهد، سبب کاهش معنی‌دار ($p < 0.05$) در تیمار گلوکوکورتیکوئید و برخی تیمارهای ترکیبی و افزایش غیر معنی‌دار ($p = 0.12$) در تیمار بتا‌آگونیست و نسبت به این تیمار باعث کاهش معنی‌دار ($p < 0.05$) وزن زنده در تیمارهای ترکیبی شد. مشابه این نتیجه در پژوهش‌هایی چون Shini, a, Shini و Liu در مرغ تخم‌گذار و جوجه‌های گوشتی مشاهده شده است (۴۰،۳۹،۲۵). نویسندگان مهمترین عامل کاهش وزن مشاهده شده در تیمار گلوکوکورتیکوئید تیمارهای ترکیبی را ناشی از ایجاد تعادل منفی انرژی در این گروه‌ها قلمداد می‌کنند که حاصل از ویژگی متابولیکی این دارو به دلیل کاهش مصرف خوراک است. در بحث ویژگی‌های کیفی، شاید بتوان گفت که مهمترین اثرات ضد التهابی در بین تیمارهای مورد بررسی را فراسنجه ضخامت پوسته عنوان کرد. از آنجایی که در مسیره‌های داخل سلولی وابسته به التهاب، وجود یون کلسیم نقش تعیین کننده‌ای این مسیره‌ها بازی می‌کند؛ به طوری که در تولید ROS، مسیر IP3K و همچنین مسیر IGF-1 که نقش بسزایی در رشد فولیکول و تخم‌ریزی ایفا می‌کند (۳۹،۱۶،۱۵). بنابراین به واسطه ایجاد محیط ضد التهابی می‌توان سبب کاهش محتوای کلسیم داخل سلولی چه از راه افزایش آزادسازی به خارج از سلول و چه از راه افزایش ذخیره‌سازی کلسیم در شبکه آندوپلاسمی سلول صورت می‌پذیرد. در این پژوهش شاهد افزایش معنی‌دار ضخامت پوسته در تیمارهای ترکیبی به نسبت تیمار شاهد و افزایش ($p < 0.05$) این فراسنجه در تیمارهای ترکیبی نسبت به تیمارهای بتا‌آگونیستی و گلوکوکورتیکوئیدی می‌باشیم. هرچند که از تیمار گلوکوکورتیکوئید انتظار می‌رفت که به دلیل وجود

افزایش تحرکات پیش التهابی می‌تواند از راه تقویت روند تخم‌ریزی سبب بهبود بازده تولید شود.

تشکر و قدردانی

این پژوهش حاصل بخشی از نتایج به‌دست آمده از یک رساله دکتری می‌باشد که بخشی از هزینه آن توسط معاونت پژوهشی دانشگاه تهران تامین شده است. همچنین گروه پژوهشی این مطالعه از همکار سرپرست بخش ماکیان مزرعه آموزشی پژوهشی گروه علوم دامی این دانشگاه جناب آقای مهندس ریاحی به‌خاطر راهنمایی‌های پرورشی طی دوره مکمل‌سازی سپاسگزاری می‌کنند.

بر مصرف خوراک گزارش کرد. همچنین Reynard و Savory نشان دادند که استفاده از این دارو سبب بهبود شروع تخم‌ریزی در شرایط طبیعی و تنش می‌شود (۳۳). در این پژوهش تلاش شد تا با استفاده از برخی راه‌کارهای التهابی و ضد التهابی و همچنین راهکار ترکیبی به‌عنوان یک روش ضد التهابی، شاخص‌های تولیدی و کیفی تخم‌مرغ مورد ارزیابی قرار گیرد. به‌طور کلی مشاهده شد که استفاده از سطوح بالای بتا-۲ آدرنرژیک آگونیست می‌تواند سبب افزایش بازده تولید شود با این حال نتوانست سبب بهبود شاخص‌های کیفی تخم‌مرغ شود به‌طوری که شاهد افزایش ضخامت پوسته در تیمارهای گلوکوکورتیکوئیدی و ترکیبی بودیم. با توجه به نتایج به‌دست‌آمده می‌توان بیان کرد که

منابع

- Ahmed A.A., H.H. Musa and A.Z. Sifaldin. 2016. Prenatal corticosterone exposure programs growth, behavior, reproductive function and genes in the chicken. *Asian Pacific Journal of Reproduction*, 5: 271-278.
- Ansari-Pirsaraei, Z., A. Abolghasemi, A. Jafari Sayadi and M. Jalali Hajabadi. 2006. Effects of a beta-adrenergic agonist, Terbutaline, on carcass characteristics and performance of Cobb broiler chicks. 12th European Poultry Conference, Verona, Italy, 10-14.
- Baghbanzadeh, A., M.R. Hajinezhad, B. Shohreh and R. Maleklou. 2010. Intralateral hypothalamic area injection of isoproterenol and propranolol affects food and water intake in broilers. *Journal of comparative physiology A, Neuroethology, sensory, neural, and behavioral physiology*, 196: 221-226.
- Baker, A. and R. Fuller. 1995. Loss of response to β -adrenoceptor agonists during the maturation of human monocytes to macrophages in vitro. *Journal of leukocyte biology*, 57: 395-400.
- Bisgaard, M. 1995. Salpingitis in web-footed birds: prevalence, aetiology and significance. *Avian pathology*, 24: 443-452.
- Bradford, B.J., K. Yuan, J.K. Farney, L.K. Mamedova and A.J. Carpenter. 2015. Invited review: Inflammation during the transition to lactation: New adventures with an old flame. *Journal of dairy science*, 98: 6631-6650.
- Brannstrom, M., A. Karin Lind and P. Dahm-Kähler. 2010. Ovulation: A Molecular View. 119-132.
- Carsia, R.V and S. Harvey. 2000. CHAPTER 19-Adrenals. In: *Sturkie's Avian Physiology (Fifth Edition)*, edited by Whitow GC. San Diego: Academic Press, 489-537.
- Chung, K.F., G. Caramori and I.M. Adcock. 2009. Inhaled corticosteroids as combination therapy with β -adrenergic agonists in airways disease: present and future. *European journal of clinical pharmacology*, 65: 853-871.
- Dikshit, A., C. Gao, C. Small, K. Hales and D.B. Hales. 2016. Flaxseed and its components differentially affect estrogen targets in pre-neoplastic hen ovaries. *The Journal of steroid biochemistry and molecular biology*, 159: 73-85.
- El-Lethey, H., T. Jungi and B. Huber-Eicher. 2001. Effects of feeding corticosterone and housing conditions on feather pecking in laying hens (*Gallus gallus domesticus*). *Physiology & behavior*, 73: 243-251.
- Esposito, G., P.C. Irons, E.C. Webb and A. Chapwanya. 2014. Interactions between negative energy balance, metabolic diseases, uterine health and immune response in transition dairy cows. *Animal reproduction science*, 144: 60-71.
- Ezeamuzie, C.I., S. El-Zohairy and M. Oriowo. 2017. Signaling Pathway by which β -adrenoceptor Agonists Enhance Vascular Endothelial Growth Factor Release in Activated Human Macrophages. *The FASEB Journal*, 31: 992.1
- Fleming, J.S., C.R. Beaugié, I. Haviv, G. Chenevix-Trench and O.L. Tan. 2006. Incessant ovulation, inflammation and epithelial ovarian carcinogenesis: revisiting old hypotheses. *Molecular and cellular endocrinology*, 247: 4-2.
- Gilroy, S., N. Suzuki, G. Miller, W.G. Choi, M. Toyota, A.R. Devireddy and R. Mittler. 2014. A tidal wave of signals: calcium and ROS at the forefront of rapid systemic signaling. *Trends in plant science*, 19: 623-630.

16. Gorlach, A., K. Bertram, S. Hudecova and O. Krizanova. 2015. Calcium and ROS: A mutual interplay. *Redox biology*, 6: 260-271.
17. Haque, R., A. Hakim, T. Moodley, A. Torrego, S. Essilfie-Quaye, E. Jazrawi, M. Johnson, P.J. Barnes, I.M. Adcock and O.S. Usmani. 2013. Inhaled long-acting β_2 agonists enhance glucocorticoid receptor nuclear translocation and efficacy in sputum macrophages in COPD. *Journal of Allergy and Clinical Immunology*, 132: 1166-1173.
18. Hatefi, A., A. Towhidi, A. Zali, S. Zeinoaldini, M. Ganjkhanelou and A. Plascencia. 2017. Effects of dietary zilpaterol hydrochloride (β_2 -agonist) supplementation on finishing castrated male goats: metabolic endocrine, blood constituents, plasma volume, respiratory rate and cardiac changes. *Journal of Applied Animal Research*, 45: 447-453.
19. Hatefi, A., A. Towhidi, A. Zali, S. Zeinoddini, M. Ganj khanelou and Y. Khalifelou. 2011. Effect of Beta Agonist Zilpaterol Hydrochloride on Feedlot Performance, Carcass Traits and Some Blood Parameters in Castrated Mahabadi Male Kid Goats. *Research on Animal Production*, 2: 23-35.
20. Johnson, P.A. 2012. Follicle selection in the avian ovary. *Reproduction in domestic animals = Zuchthygiene* 47 Suppl, 4: 283-287.
21. Johnson, P.A. and J.R. Giles. 2013. The hen as a model of ovarian cancer. *Nature Reviews Cancer*, 13: 432.
22. Keränen, T., T. Hömmö, E. Moilanen and R. Korhonen. 2017. β_2 -receptor agonists salbutamol and terbutaline attenuated cytokine production by suppressing ERK pathway through cAMP in macrophages. *Cytokine*, 94: 1-7.
23. Kim, Y.H., J. Kim, H.S. Yoon and Y.H. Choi 2015. Effects of dietary corticosterone on yolk colors and eggshell quality in laying hens. *Asian-Australasian journal of animal sciences*, 28: 840.
24. King, SM., T.S. Hilliard, L.Y. Wu, R.C. Jaffe, A.T. Fazleabas and J.E. Burdette. 2011. The impact of ovulation on fallopian tube epithelial cells: evaluating three hypotheses connecting ovulation and serous ovarian cancer. *Endocrine-related cancer*, 18: 627-642.
25. Liu, L., Z. Song, A. Sheikhamadi, H. Jiao and H. Lin. 2012. Effect of corticosterone on gene expression of feed intake regulatory peptides in laying hens. *Comparative Biochemistry and Physiology Part B: Biochemistry and Molecular Biology*, 162: 81-87.
26. Liu, Z., M. Shimada and J.S. Richards. 2008. The involvement of the Toll-like receptor family in ovulation. *Journal of assisted reproduction and genetics*, 25: 223-228.
27. Hashemian, M., Y. Jafari Ahahgarani, S. Ghare Veisi and R. Abdollahpour. 2016. The Effect of Theophyl line beta agonist in laying and some of egg characteristics on laying hens. *Research on Animal Production*, 7: 95-90.
28. Mack, L., J. Felver-Gant, R. Dennis and H. Cheng. 2013. Genetic variations alter production and behavioral responses following heat stress in 2 strains of laying hens. *Poultry science*, 92: 285-294.
29. MacLeod, M.G and A. Watson. 1992. Fenfluramine-induced thermogenesis in adult domestic fowl (*Gallus domesticus*): Elimination by propranolol, a beta-blocker. *Comparative Biochemistry and Physiology Part C: Comparative Pharmacology*, 103: 459-462.
30. Madden, K.S., M.J. Szpunar and E.B. Brown. 2011. beta-Adrenergic receptors (beta-AR) regulate VEGF and IL-6 production by divergent pathways in high beta-AR-expressing breast cancer cell lines. *Breast cancer research and treatment*, 130: 747-758.
31. Noguchi, T., K. Nakagome, T. Kobayashi, Y. Ueda, T. Soma, H. Nakamoto and M. Nagata. 2015. Effect of beta2-adrenergic agonists on eosinophil adhesion, superoxide anion generation, and degranulation. *Allergology International*, 64: 46-53.
32. Oehme, S., A. Mittag, W. Schrödl, A. Tarnok, K. Nieber and G. Abraham. 2015. Agonist-induced β_2 -adrenoceptor desensitization and downregulation enhance pro-inflammatory cytokine release in human bronchial epithelial cells. *Pulmonary pharmacology & therapeutics*, 30: 110-120.
33. Reynard, M and C.J. Savory. 1997. Oviposition delays induced by social stress are reversed by treatment with the beta-adrenergic blocking agent propranolol. *Poultry science*, 76: 1315-1317.
34. Richards, J.S., D.L. Russell, S. Ochsner, M. Hsieh, K.H. Doyle, A.E. Falender, Y.K. Lo and S.C. Sharma. 2002. Novel signaling pathways that control ovarian follicular development, ovulation, and luteinization. *Recent progress in hormone research*, 57: 195-220.
35. Rodenburg, T.B., F.A. Tuytens, B. Sonck, K. De Reu, L. Herman and J. Zoons. 2005. Welfare, health, and hygiene of laying hens housed in furnished cages and in alternative housing systems. *Journal of applied animal welfare science*, 8: 211-226.
36. Saki, A.A., M. Haghi and E. Rahmatnejad. 2015. The Effect of various levels of dietary protein and methionine on the laying hens Performance and Egg Characteristics in Late Laying Cycle. *Research on Animal Production*, 5(10): 13-25.
37. Salehi, M. and R. Ghanbarpour. 2010. Characterization of *Escherichia coli* isolates from commercial layer hens with salpingitis. *Am J Anim Veternary Science*, 5: 208-214.
38. Salvante, K.G. and T.D. Williams. 2003. Effects of corticosterone on the proportion of breeding females, reproductive output and yolk precursor levels. *Gen Comp Endocrinol*, 130: 205-214.

39. Shini, S., P. Kaiser, A. Shini and W.L. Bryden. 2008. Biological response of chickens (*Gallus gallus domesticus*) induced by corticosterone and a bacterial endotoxin. *Comparative Biochemistry and Physiology Part B: Biochemistry and Molecular Biology*, 149: 324-333.
40. Shini, S., A. Shini and G. Huff. 2009. Effects of chronic and repeated corticosterone administration in rearing chickens on physiology, the onset of lay and egg production of hens. *Physiology & behavior*, 98: 73-77.
41. Stammer, K., S.L. Edassery, A. Barua, P. Bitterman, J.M. Bahr, D.B. Hales and J.L. Luborsky. 2008. Selenium-Binding Protein 1 expression in ovaries and ovarian tumors in the laying hen, a spontaneous model of human ovarian cancer. *Gynecologic oncology*, 109: 115-121.
42. Stouffer, R.L., F. Xu and D.M. Duffy. 2007. Molecular control of ovulation and luteinization in the primate follicle. *Frontiers in bioscience : a journal and virtual library*, 12: 297-307.
43. Tilbrook, A., A. Turner and I. Clarke. 2000. Effects of stress on reproduction in non-rodent mammals: the role of glucocorticoids and sex differences. *Reviews of reproduction*, 5: 105-113.
44. Urick, M.E., J.R. Giles and P.A. Johnson. 2009. Dietary aspirin decreases the stage of ovarian cancer in the hen. *Gynecological Oncology*, 112: 166-170.
45. Verhoeckx, K.C., R.P. Doornbos, R.F. Witkamp, J. van der Greef and R.J. Rodenburg. 2006. Beta-adrenergic receptor agonists induce the release of granulocyte chemotactic protein-2, oncostatin M, and vascular endothelial growth factor from macrophages. *International immunopharmacology*, 6: 1-7.
46. Wang, X.J., Y. Li, Q.Q. Song, Y.Y. Guo, H.C. Jiao, Z.G. Song and H. Lin. 2013. Corticosterone regulation of ovarian follicular development is dependent on the energy status of laying hens. *Journal of lipid research*, 54: 1860-1876.

Evaluation of Production Performance and Some Qualitative Characteristics of Eggs in the Late Stages of Laying Hens Using Some Pro- and Anti-Inflammatory Strategies

Ali Hatefi¹, Ahmad Zare Shahne², ZARBAKHT Ansari Pirsaraei³ and Ali Mohammad Alizadeh⁴

1- PhD. Student, Animal Sciences, University of Tehran

2- Professor, Animal Science, University of Tehran (Corresponding author: azareh@ut.ac.ir)

3- Associated Professor, Sari Agricultural Sciences and Natural Resources University

4- Assistant Professor, Tehran University of Medical Sciences

Received: June 2, 2019

Accepted: October 8, 2019

Abstract

Since inflammation is considered as one of the major challenges in different parts of the livestock industry, this study was conducted to evaluate the inflammatory strategy of combination and simultaneous usage of beta-2 agonist and glucocorticoid drugs on some performance characteristics in laying hens at late production stage and some of qualitative characteristics. The research was conducted in a completely randomized design, during a period of about 4 weeks, using 112 laying hens of *High Line W-36* strains (older than 90 weeks). Birds were randomly divided to seven treatments (including one level of beta-2 agonist drug, one level of glucocorticoid drug, three combined levels of these drugs, one beta-blocking treatment and control) with 4 replicates per treatment and 4 birds were put on each replicate. The results indicated that the laying percentage and feed intake increased in beta-agonist and beta-blocker treatments ($P < 0.05$) and decreased significantly in glucocorticoid and combination treatments ($P < 0.05$). Also, in beta-2 agonist treatment, body weight and egg weight were significantly increased ($P < 0.05$). In contrast, these parameters significantly decreased ($P < 0.05$) in glucocorticoid and combination treatments. However, shell thickness significantly increased ($P < 0.05$) in some combination treatments. Therefore, it can be concluded that beta-agonist as a stimulant of inflammation (in some tissues such as the ovary) has a positive effect on the performance parameters, while egg qualitative parameters performed better in the glucocorticoid and combined treatments which act as anti-inflammatory stimulants in the body.

Keywords: Beta-2 Agonist, Feed Intake, Glucocorticoid, Inflammation, Laying Hens, Laying Percentage, Shell Thickness